

*Чорноус Юлія Миколаївна, професор
кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Згідно Конституції України 1996 року, «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» (ч. 1. ст. 9).

Відповідно до статті 19 Закону України «Про міжнародні договори» 2004 року, «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору».

Визнання пріоритету міжнародного законодавства над національним відповідає практиці іноземних демократичних держав і сприяє розвитку міжнародного співробітництва компетентних органів у сфері запобігання та протидії корупції.

Цілком закономірним є визначення у ч. 1 ст. 70 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року положення, що «Україна відповідно до укладених нею міжнародних договорів здійснює співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції з іноземними державами, міжнародними організаціями». При цьому тлумачення й особливості реалізації вказаних законодавчих положень, а саме ч. 1 ст. 70 Закону України, потребують роз'яснення та деталізації, з метою їх ефективного правозастосування.

Засади реалізації заходів міжнародного співробітництва компетентних органів держав у сфері запобігання та протидії корупції визначені у Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 року, Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією 1999 року, Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією 1999 року, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та ін. Учасниками перелічених міжнародних договорів є широке

Вчинення корупційних правопорушень, й зокрема - корупційних злочинів, у багатьох випадках характеризується міжнародними зв'язками й забезпечити їх ефективне розслідування без застосування заходів міжнародного співробітництва - неможливо. Необхідним є проведення процесуальних дій у порядку міжнародної правової допомоги, здійснення екстрадиції (видачі) підозрюваної особи, перейняття кримінального провадження. Вказані заходи міжнародного співробітництва держав реалізуються як на підставі вказаних вище багатосторонніх міжнародних договорів з питань протидії корупції, так і багатосторонніх міжнародних договорів з питань міжнародної правової допомоги та інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Це Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 року, Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року, Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 року, Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року, Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 року та ін.

Особливе значення у сфері запобігання та протидії корупції має врахування практики Європейського суду з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини мають прецедентний характер, а суди та інші правозастосовні суб'єкти застосовують при розгляді справ Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та практику Суду як джерело права (ст. 17 Закону України «Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 року та ін.).

Вирішення важливих завдань у сфері запобігання і протидії корупції здійснюється із залученням міжнародних організацій, що діють на світовому та регіональному рівнях.

Мова йде про ООН, що створена 1945 року і нині налічує 193 держав-членів. Генеральна Асамблея ООН є ініціатором розробки міжнародних і національних програм боротьби з найбільш небезпечними і поширеними злочинами міжнародного характеру, у тому числі корупційними. У системі органів ООН функціонує низка інститутів, що сприяють вирішенню завдань боротьби зі корупційною злочинністю.

На регіональному рівні боротьбу з корупцією координують установи, створені в межах Ради Європи, яка об'єднує 47 держав-членів у європейському просторі.

Вирішення важливих завдань запобігання і протидії

структурним підрозділом апарату Національної поліції України. Наприклад, за допомогою Інтерполу можна отримати відомості, які будуть стосуватися: особи підозрюваних (обвинувачених), їх зв'язків, місця перебування або проживання за кордоном; спосіб та обставин вчинення злочину; протиправної діяльності організованих злочинних угруповань; юридичних осіб, розташованих за кордоном, які причетні до протиправної діяльності; основних напрямів діяльності юридичних осіб, розмірів їх статутного капіталу, відомостей про їх керівників, засновників; аналітичної, наукової, статистичної та довідкової інформації з необхідних питань та ін. Перевагою залучення Інтерполу є можливість обмінюватися інформацією у системі 24/7, що забезпечує якісний та конфіденційний цілодобовий безпосередній доступ до інформаційних ресурсів Генерального секретаріату Інтерполу, дозволяє здійснювати обмін інформацією між НЦБ Інтерполу різних держав.

Європол - це спеціалізований орган Європейського Союзу, що координує дії поліції та інших компетентних органів держав Європейського Союзу, здійснює збирання, аналіз і обмін інформацією про злочини та осіб, причетних до їх вчинення, виконує інші завдання. Компетенція Європолу поширюється на боротьбу з організованою злочинністю, іншими формами тяжких злочинів, у тому числі мова йде про різні форми вчинення корупційних правопорушень, які зачіпають дві або більше держави-члени у такий спосіб, що потребує співробітництва держав, зважаючи на масштаб, значущість та наслідки таких злочинів.

Європол поширює свою діяльність на територію держав-членів Європейського Союзу. Прогресивним кроком нашої держави є укладення Угоди про оперативне та стратегічне співробітництво між Україною та Європейським поліцейським офісом 2016 року, ратифікованої Законом України 2017 року. За змістом Угоди регламентовано співробітництво у формі обміну інформацією та спеціальними знаннями, результатами стратегічного аналізу, інформацією щодо процедур кримінальних розслідувань, інформацією про методи запобігання злочинності, участь у навчальних заходах, надання консультацій та підтримки в окремих розслідуваннях та ін. Укладення Угоди створює